

з питань апробації шкільних підручників та врахованими у процесі їх удосконалення та перевидання.

Література

1. Етика 5-6 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. – К.: Міністерство освіти і науки України, 2005. – 24 с.
2. Фесенко В.І. Етика: Підруч. для 5 кл. загальноосвіт. навч. закл. / В.І. Фесенко, О.В. Фесенко, Т.С. Бакіна. – К.: Навч. книга, 2005. – 239 с.
3. Мовчун А.І. Етика: Підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / А.І. Мовчун, Л.Л. Хоружа. – К.: Навч. книга, 2006. – 240 с.

УСТАНОВКИ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ДО МУЗИЧНО-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ШКОЛІ

Кожевнікова Л. В., Шульга О.

Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
ім. Г. Сковороди

Анотація. Стаття присвячена розкриттю певних установок, що сприяють високому рівню проведення музично-просвітницької діяльності майбутніми вчителями музики.

Ключові слова: установка, музично-просвітницька діяльність, вчитель музики.

Аннотация. Кожевникова Л. В., Шульга О. Установки как важный фактор готовности будущих учителей музыки к музыкально-просветительской деятельности в школе. Статья посвящена раскрытию определенных установок, которые способствуют высокому уровню проведения музыкально-просветительской деятельности будущими учителями музыки.

Ключевые слова: установка, музыкально-просветительская деятельность, учитель музыки.

Annotation. Kozhevnikova L., Shulga O. Installations as the important factor of readiness of the future teachers of music to musical - educational activity at school. The definite types of the attitudes which promote the perfect level of conduction of musical-educational activities by the future teachers of music are considered in this article.

Key words: attitude, musical-educational activities, teacher of music.

Постановка проблеми. «Основним шляхом реформування, – вказано в Державній національній програмі «Освіта» - є впровадження нових підходів, виховних систем, форм та методів, котрі б відповідали потребам розвитку особистості, сприяли розкриттю її талантів, духовно-емоційних, розумових і фізичних здібностей» [2, 43].

У контексті досліджуваної проблеми готовності студентів до музично-просвітницької діяльності досить вагомим є феномен установок, який ще досі не набув остаточного визначення. Природа установок –

поняття досить дискусійне. Воно тлумачиться з позиції психологічної, педагогічної, мистецтвознавчої, соціологічної літератури.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури свідчить про дослідженість питань природи установок, їх функціональної структури, механізмів дії. Доказом цього є наукові праці Давидова В. В., Запорожця А. В., Леонтьєва О. М., Прангишвілі А. С., Узнадзе Д. М. та інших. Однак установки, які б забезпечили готовність майбутніх фахівців до музично-просвітницької діяльності, не знайшли ще повного висвітлення.

Метою статті є виокремлення установок, які спричиняють більш досконалий рівень музично-просвітницької діяльності майбутніх фахівців.

Отримані результати. Установка – це «створена на основі досвіду стійка схильність індивіду до певної форми реагування, яка спонукає його зорієнтувати свою діяльність у певному напрямку і діяти послідовно відносно всіх об'єктів ситуацій, з якими вона пов'язана» [4, 381]. Узнадзе Д. стверджує, що установка характеризує стан суб'єкта у цілому і виступає як «основна, вихідна реакція суб'єкта на вплив ситуації, у якій йому треба ставити і вирішувати завдання» [6, 81]. В умовах сьогодення загально визнаним є тлумачення установок як стану готовності суб'єкта до певної активності, що забезпечує цілеспрямований характер діяльності.

Отже, розвиток установок є водночас і умовою формування готовності майбутнього вчителя до музично-просвітницької діяльності, й показником його сформованості як музиканта-просвітителя.

Установкам властиві константність та стабільність. Вони виступають своєрідним алгоритмом, який сприяє збереженню індивідуально-неповторних рис суб'єкта. Перш ніж діяти, пропагувати музичне мистецтво, особистість звертається до певної моделі, яке вже існує в її свідомості. Таке специфічне передбачення факту допомагає особистості зосередити свої зусилля і спрямувати діяльність у потрібне русло. Тому

положення про установку як феномен цілісної спрямованості особистості до дії, до певної активності має суттєве значення і розкриває її детермінуючу роль у процесі підготовки до музично-просвітницької діяльності. Майбутній фахівець не обмежується пасивним сприйняттям зовнішніх виховних впливів мистецтва, зокрема музичного, а обов'язково пропускає їх через перепони своїх внутрішніх установок, які «виконують функції цензурування, коригування одержаної інформації й зумовлюють у такий спосіб ефективність особистісного розвитку людини» [5, 78]. Перспективність музично-просвітницької діяльності майбутнього вчителя залежить від розробки ієрархічної системи установок.

Установка з'являється на підставі потреби і ситуації, що її задовольняє. Потреби вносять в установку тенденції переходу до активності, що й зумовлює її динамічність. Підкреслюючи спонукальну функцію потреби у виникненні установки, слід зазначити, що «середовище само по собі не дає суб'єкту ніякого стимулу до дії, якщо він цілком позбавлений потреби» [1, 37]. Перетворення середовища на ситуацію задоволення потреби відбувається у процесі активності, яка виступає не лише гарантом, а й створює підґрунтя для можливого її задоволення. Отже, поки у середовищі не будуть віднайдені засоби задоволення потреби, доти воно не сприятиме виникненню установки.

Уявімо, що студент має потребу прослухати новий музичний твір, але немає потрібного досвіду щодо контакту з ним. Тому спочатку він повинен відшукати саме ті засоби, які б задовольнили потребу (зокрема, відбір необхідної інформації про мистецький твір, усвідомлення засобів музичної виразності, їх смислове навантаження тощо). Лише тоді, коли будуть віднайдені відповідні засоби, а середовище контакту з музичним мистецтвом перетвориться у ситуацію задоволення потреби, у суб'єкта з'явиться потрібна установка реагування на музичний твір. Однак установка обумовлюється не лише потребою, а й вимагає взаємозв'язку з

об'єктивними обставинами, що містять умови її задоволення. Такий ракурс розгляду установки підкреслює, що активність людини і є її сутією субстанцією, в якій відбувається зустріч суб'єктивних і об'єктивних детермінант діяльності – потреби і ситуації її задоволення, що спричиняє виникнення установок.

Згідно концепції діяльності, зустріч потреби з її предметом відіграє досить вагомую роль у становленні поведінки суб'єкта. Д. Узнадзе вважає, що поведінка визначається не тільки комплексом фізичних рухів, а й психологічною наповненістю щодо певного змісту, значення, цінності» [6, 402]. Визначають поведінку, що розгортається на основі раптової потреби, задоволення якої відбувається у простих стандартних ситуаціях. У цих випадках роль змістового наповнення установки відіграють засоби дій, що сформувалися раніше у попередньому досвіді суб'єкта.

Однак у проблемних ситуаціях, коли перед особистістю виникає завдання, котре не піддається готовим стереотипам, виникає зупинка, яка припиняє дію імпульсивної установки і включає механізм об'єктивації. Це суто специфічне для людини явище, завдяки якому «вона виділяє себе з навколишнього середовища і починає ставитись до навколишнього світу як до існуючого об'єктивно і незалежно від неї» [1, 46].

Внаслідок процесів об'єктивації народжується установка, що формується у процесі соціально зумовленої свідомої діяльності суб'єкта і опосередкована поведінкою, котра спонукається цілеспрямованим мотивом. Індивід намагається розібратися в обставинах, які заважають його звичним діям, проаналізувати їх і певним чином скоригувати свою подальшу діяльність в нових умовах. Тому акт об'єктивації завжди характеризується виникненням свідомої активності суб'єкта, загостренням уваги на тих чи інших чинниках діяльності, розробкою теоретичного плану дій, що приводить до можливої зміни установок. Достатньо переключення уваги особистості для зміни установки. Отже, шляхом об'єктивації

особистість розширює свої установки або змінює їх, збагачуючи таким чином попередній досвід.

Спрямовуючи цей вид установок на музично-просвітницьку діяльність, слід виділити два типи. Перший – індивідуальні (безпосередні) установки формуються у процесі об'єктивації (пізнання невідомого раніше предмету власної музичної діяльності) музично-просвітницької діяльності. Зокрема, в ситуації, коли студент не може відразу правильно визначити епоху створення музичного твору, відчуває труднощі у визначенні стилю, він починає згадувати відомі йому стильові характеристики музичного та інших видів мистецтв, аналізує, зіставляє і таким чином вирішує проблему.

До установок другого типу, котрі опосередковані чужою об'єктивацією, належать ті, які перейшли до суб'єкта внаслідок опанування «готових формул, які не потребують більше безпосередньої участі процесів об'єктивації. Джерелом отримання цих формул є виховання і навчання» [6, 203].

Обидва типи установок є суттєвими чинниками організації педагогічного процесу цілеспрямованої підготовки майбутніх учителів музики до музично-просвітницької діяльності. Вони виникають за умови наявної теоретичної проблеми. Зумовлені механізмом об'єктивації, ці установки визначаються як соціально-психологічні, оскільки вони виконують функції суб'єктивної детермінації соціальної поведінки особистості у музично-просвітницькій діяльності. Саме з позиції специфічного диспозиційного утворення, що відображає «інтеграцію домінуючих вибіркових відносин людини у тому чи іншому суттєвому для неї питанні» пояснюється вирішальна роль установок у формуванні готовності майбутнього фахівця до музично-просвітницької діяльності, у збагаченні духовної культури особистості [3, 348].

Враховуючи специфічні ознаки установок вербально-музичного спілкування та особливості його виявлення у процесі музично-

просвітницької діяльності, слід виділити (за А. Г. Асмоловим) три рівні установочної регуляції діяльності особистості: смисловий, цільовий та операційний.

Функція смислової установки актуалізується мотивом поведінки і є формою вираження особистісного смислу у вигляді готовності до реалізації певним чином спрямованої діяльності. Суттєвою властивістю смислових установок є їх динамічний характер. Вони можуть змінюватися внаслідок перебудови мотивів діяльності індивіду. Це дає змогу пояснити роль смислових установок у розвитку особистості, оскільки психологічним об'єктом виховного процесу є смислова сфера особистості, система особистісних смислів. Тому розвиток мотиваційного компоненту музично-просвітницької діяльності, яким керує смислова установка, сприяє збагаченню вербально-музичного спілкування.

Зміна діяльності суб'єкта приводить до перебудови смислової установки на цільову. Ціль у даному ракурсі дослідження виступає як ідеально представлена модель кінцевого результату підготовки майбутніх фахівців до музично-просвітницької діяльності. Вона впливає на зміст, методи і форми та певною мірою підкорює їх собі. Ця установка має тенденцію до стабілізації дії. Коли процес дії не зустрічає на своєму шляху ніяких перешкод, стабілізуюча функція цільової установки не виявляє себе. Вона проявляється тоді, коли у процесі діяльності виникають ті чи інші проблеми.

До процесу подолання перешкод, які виникають на шляху діяльності, включаються операційні установки. Вони розуміються як готовність суб'єкта до певних способів дій. Саме операційна установка приводить до адекватної операції, за допомогою якої може бути досягнута ціль.

Таким чином, у ракурсі розглянутих установок як умов та результату музично-просвітницької діяльності доцільно зробити такі **висновки**:

- функцією установок є створення готовності суб'єкта до певного типу діяльності, зокрема музично-просвітницької;
- рівень розвитку установок діяльності є умовою і детермінантою підготовленості майбутнього фахівця до музично-просвітницької діяльності;
- механізм утворення та зміни даних установок зумовлює формування готовності майбутнього вчителя музики до музично-просвітницької діяльності.

Література

1. Асмолов А. Г. Деятельность и установка. – М.: МГУ, 1979. – 150с.
2. Державна національна програма «Освіта. Україна XXI ст.» / Інст. системних досліджень освіти України. – К.: Радуга, 1994. – 61 с.
3. Мясичев В. Н. Психология отношений / Под ред. А. Бодалева. – М., 1995. – 356 с.
4. Психологический словарь / Под ред. В. В. Давыдова и др. – М.: Педагогика, 1983. – 448 с.
5. Рудницька О. П. Музика і культура особистості: проблеми сучасної педагогічної освіти: Навч. посібник. – К., 1998. – 248 с.
6. Узнадзе Д. Н. Экспериментальные основы психологии установки. Тбилиси, 1961. – 210 с.

ОСОБИСТІСНА НАПРАВЛЕНІСТЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ТА ІНТЕГРАЦІЇ В МІЖНАРОДНУ ОСВІТНЮ СИСТЕМУ

Кондрашова Л. В.

Криворізький державний педагогічний університет

***Анотація.** Нова парадигма освіти виявляється в прагненні до гуманізації освітнього середовища, зміни позиції студента з об'єкту на суб'єкт освітнього процесу. Проблема якості освіти, висунута Булонською угодою країн, не може бути успішно вирішена без переходу системи безперервної освіти навчально-дисциплінарної на особистісно-орієнтований педагогічний процес у вищій школі. В статті розкриваються умови перетворення соціально-професійного досвіду в особистісний план дії.*

***Ключові слова:** Болонська угода, освіта, соціально-професійний досвід.*

***Анотация.** Кондрашова Л. В. Личностная направленность подготовки будущих педагогов в условиях непрерывного образования и интеграции в международную образовательную систему. Новая парадигма образования выражается в стремлении к гуманизации образовательной среды, смене позиции студента с объекта на субъект образовательного процесса. Проблема качественного образования, выдвинутая Болонским соглашением стран, не может быть успешно решена без перехода системы непрерывного образования учебно-дисциплинарного к личностно-ориентированному педагогическому процессу в высшей школе. В статье раскрываются условия превращения социально-профессионального опыта в личностный план действий.*

***Ключевые слова:** Болонское соглашение, образование, социально-профессиональный опыт.*

***Annotation.** Kondrashova L. Personal orientation of preparation of the future teachers in conditions of continuous formation(education) and integration into the international educational system. New paradigm of education is expressed in tendency to its «humanization», humanizing of educational sphere, changing of student's position from an object to a subject of a training process. The problem of quality education, promoted*